

SPIS TREŚCI

Rozdział 1. Substancje chemiczne i ich przemiany

1.1. SUBSTANCJE CHEMICZNE	(temat podstawowy).....	10
1.2. GĘSTOŚĆ SUBSTANCJI.....	(temat uzupełniający)	15
1.3. MIESZANINY SUBSTANCJI.....	(temat podstawowy).....	19
1.4. SKŁAD MIESZANIN	(temat uzupełniający)	23
1.5. POWIETRZE	(temat podstawowy).....	26
1.6. REAKCJE ŁĄCZENIA	(temat podstawowy).....	32
1.7. REAKCJE ROZKŁADU	(temat podstawowy).....	36
1.8. REAKCJE WYMIANY	(temat podstawowy).....	40
1.9. PIERWIASTKI CHEMICZNE.....	(temat uzupełniający)	44
1.10. UTLENIANIE I SPALANIE W NASZYM OTOCZENIU....	(temat uzupełniający)	48
PODSUMOWANIE	(temat powtórzeniowy)	55

Rozdział 2. Atomy i cząsteczki

2.1. ZIARNISTOŚĆ MATERII.....	(temat podstawowy).....	58
2.2. ROLA ATOMÓW W REAKCJACH ŁĄCZENIA	(temat podstawowy).....	63
2.3. ROLA ATOMÓW W REAKCJACH ROZKŁADU	(temat podstawowy).....	66
2.4. ROLA ATOMÓW W REAKCJACH WYMIANY	(temat podstawowy).....	71
2.5. SYMBOLE I WZORY CHEMICZNE.....	(temat podstawowy).....	74
2.6. MASY ATOMÓW I CZĄSTECZEK.....	(temat podstawowy).....	79
2.7. RÓWNANIA CHEMICZNE	(temat podstawowy).....	84
2.8. BUDOWA CZĄSTECZEK. WZORY STRUKTURALNE....	(temat podstawowy).....	88
2.9. USTALANIE WZORÓW SUMARYCZNYCH	(temat podstawowy).....	94
PODSUMOWANIE	(temat powtórzeniowy)	97

Rozdział 3. Roztwory wodne

3.1. ROZPUSZCZANIE	(temat podstawowy).....	100
3.2. SZYBKOŚĆ ROZPUSZCZANIA	(temat podstawowy).....	104
3.3. MIESZANINY NIEJEDNORODNE.....	(temat podstawowy).....	108
3.4. WODA W PRZYRODZIE I GOSPODARCE CZŁOWIEKA ...	(temat uzupełniający)	113
3.5. ROZPUSZCZALNOŚĆ.....	(temat podstawowy).....	119
3.6. STĘŻENIE ROZTWORU	(temat podstawowy).....	127
3.7. ZMIANA STĘŻENIA	(temat uzupełniający)	130
3.8. WODY MINERALNE I LECZNICZE	(temat uzupełniający)	132

3.9. ZANIECZYSZCZENIA WÓD NATURALNYCH	(temat uzupełniający)	137
PODSUMOWANIE.....	(temat powtórzeniowy)	139

Rozdział 4. Reakcje chemiczne

4.1. CO JUŻ WIESZ O REAKCJACH CHEMICZNYCH	(temat podstawowy)	142
4.2. PRAWO ZACHOWANIA MASY	(temat podstawowy)	149
4.3. PRAWO STAŁOŚCI SKŁADU	(temat podstawowy)	153
4.4. REAKCJE SZYBKIE I POWOLNE	(temat uzupełniający)	157
4.5. KATALIZATORY	(temat uzupełniający)	160
4.6. STOSUNKI MASOWE W REAKCJACH CHEMICZNYCH	(temat podstawowy)	166
4.7. ENERGIA W REAKCJACH CHEMICZNYCH	(temat uzupełniający)	171
PODSUMOWANIE.....	(temat powtórzeniowy)	175
SKOROWIDZ		177

SKRÓCONY SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ II

- Rozdział 5. Powtórzenie (rozdziały 1–4)
- Rozdział 6. Kwasy i wodorotlenki
- Rozdział 7. Sole
- Rozdział 8. Budowa materii
- Rozdział 9. Chemia roztworów wodnych

CZĘŚĆ III

- Rozdział 10. Powtórzenie (rozdziały 1–9)
- Rozdział 11. Pierwiastki chemiczne
- Rozdział 12. Związki węgla z wodorem
- Rozdział 13. Pochodne węglowodorów
- Rozdział 14. Kompendium chemii gimnazjalnej

SPIS ANEKSÓW

- Aneks 1.1. Czym się różnią trzy stany skupienia materii? 12
- Aneks 1.2. Właściwości wybranych metali 13
- Aneks 1.3. Właściwości wybranych gazów 14
- Aneks 1.4. Jak się zmieniają stany skupienia materii? 17
- Aneks 1.5. Jak gęstość wody zależy od temperatury? 18
- Aneks 1.6. Co to są stopy i jaką rolę odgrywały w historii ludzkości? 21
- Aneks 1.7. Obliczanie zawartości procentowej składnika w mieszaninie 24
- Aneks 1.8. Obliczanie masy składników w znanej masie mieszaniny o określonym składzie 24
- Aneks 1.9. Żelazo, stal, żeliwo 25
- Aneks 1.10. Azot 27
- Aneks 1.11. Argon 28
- Aneks 1.12. Jak skroplono powietrze? 29
- Aneks 1.13. Skąd się biorą gazowe zanieczyszczenia w powietrzu? 31
- Aneks 1.14. Siarka 34
- Aneks 1.15. Wodór 35
- Aneks 1.16. Tlen 35
- Aneks 1.17. Rtęć 38
- Aneks 1.18. Robert Boyle (1627–1691) 39
- Aneks 1.19. Rodzaje materii 39
- Aneks 1.20. Dwutlenek węgla 42
- Aneks 1.21. Boyle w aptece 43
- Aneks 1.22. Podział reakcji chemicznych 43
- Aneks 1.23. Jak są rozpowszechnione pierwiastki w przyrodzie? 44
- Aneks 1.24. Co to są gazy szlachetne? 45
- Aneks 1.25. Metale i niemetale 47
- Aneks 1.26. Tlenek węgla (czad) 53
- Aneks 1.27. Konsekwencje spalania paliw 54

- Aneks 2.1. Ziarnistość materii a stany skupienia 61
- Aneks 2.2. John Dalton (1766–1844) 62
- Aneks 2.3. Jak odkryto ziarnistość materii? 65
- Aneks 2.4. Dalton w klasie 66
- Aneks 2.5. Co można uzyskać przez elektrolizę? 69
- Aneks 2.6. Jak Dalton kupował materiały 70
- Aneks 2.7. Rodzaje drobin 73
- Aneks 2.8. Dlaczego Dalton był kawalerem? 74
- Aneks 2.9. Dymitr Iwanowicz Mendelejew (1834–1907) 77
- Aneks 2.10. Jaki kod stosowali alchemicy? 77
- Aneks 2.11. Jak się nazywają wielkie liczby? 82
- Aneks 2.12. Obliczanie liczby drobin w próbce substancji 82
- Aneks 2.13. Mendelejew u fryzjera i u krawca 82
- Aneks 2.14. Jak ustalić, czy gaz ma gęstość większą, czy mniejszą od gęstości powietrza? 83
- Aneks 2.15. Jöns Jacob Berzelius (1779–1848) 87
- Aneks 2.16. Od reakcji do jej równania 87
- Aneks 2.17. Świadectwo szkolne Berzeliusa 88

- Aneks 2.18. Siarkowodór 91
Aneks 2.19. Rysowanie wzorów strukturalnych 92
Aneks 2.20. Amoniak 92
Aneks 2.21. Laboratorium Berzeliusa 92
Aneks 2.22. Metan 93
Aneks 2.23. Jędrzej Śniadecki (1768–1838) 95
Aneks 2.24. Zakończenia: –owy i –awy 96
Aneks 2.25. Frywolna lektura Śniadeckiego 96
- Aneks 3.1. Woda 103
Aneks 3.2. Co to są mieszaniny oziębiające? 103
Aneks 3.3. Siarczan miedzi(II) 107
Aneks 3.4. Czy chemikowi przydaje się geometria? 107
Aneks 3.5. Podział mieszanin ze względu na stopień rozdrobnienia 110
Aneks 3.6. Co to jest efekt Tyndalla? 111
Aneks 3.7. Z czego się składa piana, emulsja, mgła, dym? 111
Aneks 3.8. Henry Cavendish (1731–1810) 117
Aneks 3.9. Jak zmienia się objętość wody ze wzrostem temperatury? 117
Aneks 3.10. Gdzie jest najcieplej w zamrożonym jeziorze? 117
Aneks 3.11. Wyznaczanie rozpuszczalności 123
Aneks 3.12. Cavendish w bibliotece 124
Aneks 3.13. Obliczanie ilości składników roztworu nasyconego 124
Aneks 3.14. Od kiedy wykorzystywano krystalizację? 125
Aneks 3.15. Wydajność krystalizacji 125
Aneks 3.16. Czy można zmierzyć stężenie? 128
Aneks 3.17. Leon Marchlewski (1869–1946) 129
Aneks 3.18. Obliczanie stężenia przy danej objętości 129
Aneks 3.19. Jak otrzymać ocet 6-procentowy z octu 10-procentowego? 131
Aneks 3.20. Czy powietrze rozpuszczone w wodzie ma taki sam skład jak powietrze atmosferyczne? 132
Aneks 3.21. Czy roztwór może mieć kilka stężeń? 135
Aneks 3.22. Wojciech Oczko (1537? –1599?) 136
Aneks 3.23. Kiedy zamarza woda morska? 138
- Aneks 4.1. Michał Sędziwój (1566–1636) 147
Aneks 4.2. Kwas solny (chlorowodorowy) HCl 147
Aneks 4.3. Kto pierwszy odkrył prawo zachowania masy? 151
Aneks 4.4. Brom 152
Aneks 4.5. Antoine Laurent Lavoisier (1743–1794) 152
Aneks 4.6. Joseph Louis Proust (1754–1826) 155
Aneks 4.7. Jak się ustala wzory sumaryczne? 155
Aneks 4.8. Jak szybkość reakcji zmienia się w czasie? 159
Aneks 4.9. Chemia straciła swą głowę 160
Aneks 4.10. Nadtlenek wodoru 164
Aneks 4.11. Do czego służy katalizator w samochodzie? 164
Aneks 4.12. Co to są inhibitory? 165
Aneks 4.13. Przewidywanie ilości produktu 168
Aneks 4.14. Ustalanie ilości substratu 168
Aneks 4.15. Obliczanie ilości reagenta w roztworze 169
Aneks 4.16. Ustalanie ilości produktu przy znanych ilościach dwóch substratów 169
Aneks 4.17. Wojciech Alojzy Świętosławski (1881–1968) 173
Aneks 4.18. Jak zapalano paliwa przed wynalezieniem zapalek? 173